

zadnji sprehod

Dead Man Walking

ZDA 1995

režija Tim Robbins **scenarij** Tim Robbins, po istoimenskem romanu sestre Helen Prejean
fotografija Roger A. Deakins **glasba** David Robbins **montaža** Lisa Zeno Chungin **igrajo**
 Susan Sarandon, Sean Penn, Robert Prosky, Raymond J. Barry, R. Lee Ermey, Celia Weston, Lois
 Smith, Scott Wilson, Roberta Maxwell

Smrtno resna, nadvse depresivna, ubijajoče brezizhodna pripoved o zaporniku, ki zaradi dvojnega umora čaka na eksekucijo, in nuni, ki mu do zadnjega stoji ob strani, bi se lahko kaj hitro sprevrgla v patetično obsodbo smrtne kazni ali pa v moraliziranje o zločinu zoper življenje in pravičnem povračilu. A Tim Robbins se ni niti za hip pustil zmešti – posnel je film brez patosa, sentimentalnosti in moraliziranja, brez velikih apelov in ostrih obtožb, vendar poln neprizanesljivih dejstev, čisto človeških dvomov in prepričljivih emocij.

V navidez linearni zgodbi **Zadnjega sprehoda** je mogoče razbrati vsaj tri momente, ki vsak zase bistveno spremenijo optiko pripovedi. Prvič, ko se sestra Helen (Susan Sarandon) po dopisovanju tudi v živo sreča z Matthewom Ponceletom (Sean Penn) in jo ta skuša prepričati, da ni neposredno kriv zločina, saj naj bi dvojni umor, zaradi katerega je obsojen na smrt, v resnici zagrešil njegov pajdaš. Drugič, ko Helen dojamemo, da je Matthew dejansko kriv, a se vseeno odloči boriti se za njegovo pomilostitev, obenem pa se mora soočiti s starši obeh mladih žrtev, njihovo bolečino, zagrenjenostjo, sovraštvom in maščevalnostjo. In tretjič, ko je pomilostitev zavrnjena in Matthewova usoda zapečaten, Helen pa prevzame vlogo obsojenčeve duhovne svetovalke oziroma dušne pastirice. Kljub temu, da je Helen katoliška nuna in da lahko reši le še Matthewovo dušo, pa film neposredno ne načeneja religioznih vprašanj, s čimer se sklada že Helenina zunanja podoba, saj nastopa v civilnih oblačilih, še bolj pa njen odgovor na vprašanje, zakaj se ji sploh zdi vredno ukvarjati s tako brezupnim primerom: ker človekove osebnosti ni mogoče preprosto zreducirati na njegovo najslabše dejanje, se pravi, ker človek nikoli ni samo morilec ali ropar, ampak je zmeraj – tudi v primeru najprimitivnejšega in najbolj okorelega zločinca – še nekaj več, nekaj, kar v značilnem humanističnem

diskurzu nastopa kot kompleksen fenomen, poln nasprotij, nedoumljivih nagibov, racionalnih odločitev in vsaj navidez povsem nerazumnih dejanj, če njegove zapletene emocionalnosti niti ne omenjamo.

Takšna naj bi bila navsezadnje tudi njegova razmerja s svetom. Posebna odlika Robbinsovega filma pa je nemara v tem, da iz meglene "kompleksnosti" izostri jasna nasprotja, saj nam hkrati prikaže morilca in njegov človeški obraz, njegovo grozljivo dejanje in njegovo osebno stisko spričo neizbežne smrtne kazni, ne da bi ga pri tem skušal demonizirati ali zagovarjati. Preprosto hoče pokazati, kako in v kakšnem kontekstu je morilec "več in drugo" od svojega dejanja ter kako in v kakšnem kontekstu je ravno zato zares odgovoren za zločin, ki ga je storil. Matthew gotovo ni simpatična figura, vendar pa še zdaleč ni odvrtna beštija. Po drugi strani tudi Helenin odnos do njega ne razodeva kakšne izrazite osebne naklonjenosti, prej bi lahko govorili o razumevanju za človeka, ki se je znašel v dvojni stiski: ker je zagrešil zločin in to končno tudi dojema, a nemara še bolj, ker bo svoje dejanje plačal z življenjem in se zaveda, da zanj ni več rešitve.

Gotovo ni naključje, da se ob srečanju z družino, še posebej z materjo, najbolj izrazito pokaže druga, lahko bi rekli "blago človeška" plat obsojenega morilca, čeprav je treba poudariti, da se film celo v teh kočljivih prizorih dosledno izogne cenenim učinkom, s kakršnimi nam zna sicer Hollywood postreči v vsaki situaciji. A pomembnejše je to, da se na ta način – kajpada po ovinku, tako rekoč skozi stranska vrata in prikrito, a zato toliko bolj neizogibno – vračamo v območje krščanske ideologije, ki se ji je film dozdevno odrekal, ne da bi ji mogel zares uiti. Omenjena človekova kompleksnost je namreč očitno takšne narave, da jo lahko v celoti zapopade in obvlada edinole vsemogočni božji um, ki jo je konec koncev tudi zaplodil. In naj Helen deluje še tako posvetno, naj bo njen besednjak še tako očiščen ritualne navlake, je njeno zadevno poslanstvo vendarle povsem razvidno, zakaj obtoženčevu priznanje krivde je obenem akt spoznanja, razsvetlitve in pomiritve. Prav njegovo srečanje z družino, ki pred "spreobrnitvijo" bržkone sploh ne bi bilo mogoče, to najbolj potrjuje. Toda bog je vsemogočen predvsem zato, ker obvladuje brezčasno duhovno kraljestvo; banalnosti fizičnega sveta z nasiljem, umori in eksekucijami vred sodijo v sfero minljivega, s katero se mu praviloma ne zdi vredno ukvarjati. V nasprotju z njim je film vsemogočen prav v tej zavrženi sferi – in **Zadnji sprehod** to dovolj prepričljivo dokazuje z izvrstno izpeljano sceno usmrtnitve. Hladna, klinično natančna (računalniško vodena) eksekucija z injekcijo, posneta brez nepotrebnega zunanjega dramatiziranja, izbruhov groze in obupa, pomeni zgolj dokončno potrditev popolne brezizhodnosti, vendar ne more izzvati ne zgražanja in ne pomilovanja, zakaj v konfrontaciji z retrospektivnimi prizori brutalnega dvojnega umora so takšne reakcije kratko malo nemogoče. **Zadnji sprehod** je kajpak film izjemnih igralskih dosežkov Susan Sarandon in Seana Penna, še veliko pomembnejši pa je delež scenarista in režiserja Tima Robbinsa, ki jima je dal smisel in pravo težo.

Bojan Kavčič

Susan Sarandon, Sean Penn